

ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ ՎԵՐՁԻՆ ՆԱՄԱԿ ԻՐ ԿՆՈՋԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

Իմ սիրելի Մեկնին,

Շատ սիրելի որբուկս,

Քանի մը ժամ յետոյ այլ եւս այս աշխարհէն կը հեռանամ: Այս կէսօրէ յետոյ, ժամը 3ին, պիտի դնդակահարուինք: Այդ դէպքը որպէս արկած մը կը պատահի կեանքիս մէջ: Զեմ հաւատարմ, այսու հանգիստ դիտեմ, որ այլ եւս թեղ պիտի չըտեսնեմ: Ի՛նչ կընամ գրել թեղի, ամէն ինչ անորոշ է մէջն եւ պայծառ միտամամանակ:

Փրանսայի ազատագրութեան բանակին մէջ մտած էի որպէս կամաւոր զինուոր, եւ կը մեռնիմ գաղափարիս համար, յաղթանակին քանի մը մօտ մնացած: Երջանկութի՛ւն անոնց որ պիտի ապրին մեզմէ յետոյ եւ պիտի վայելեն վաղուայ խաղաղութեան եւ ազատութեան անուշութիւնը:

Վստահ եմ որ Ֆրանսացի ժողովուրդը ազատութեան համար պայքարող ընկերներուն յիշատակը պիտի դիտնայ պատուել արժանաւայել կերպով:

... Բարեկամներու օգնութեամբ, որոնք վստահ եմ որ չպիտի զլանան եւ պիտի ուզեն պատուել զիս, ապել կուտաս բանաստեղծութիւն—

ներս, որոնք արժանի են կարգացուելու: Եթէ կըրնաս, յիշատակներս տար Հայաստան:

Քիչ յետոյ պիտի մեռնիմ 22 ընկերներու հետ, քաղութեամբ եւ հոգիի խաղաղութեամբ մարդու մը, որու խիղճը հանգիստ է, որովհետեւ անհատապէս ոչ ոքի գէշութիւն չեմ ըրած, եւ եթէ ըրած եմ, եղած է առանց ոխի:

Այսօր արեւոտ օր մըն է. պայծառ արեւին եւ գեղեցիկ բնութեան նայելով, որ այնքան շատ սիրած եմ, պիտի ըսեմ մնաք բարով կեանքին եւ ձեզի բոլորդ, շա՛տ սիրելի կիսն եւ սիրելի՛ բարեկամներս:

Բոլոր անոնք, որոնք ինծի գէշութիւն ըրած են եւ կամ ուզած են ընել, բոլորին կը ներեմ, բաց ի այն անձէն որ մեզ դաւաճանեց իր մօրթը վերադնելու համար, եւ անոնց որոնք մեզի ծախեցին:

Ուսեղօրէն կը համբուրեմ թեղ, ինչպէս եւ քորիւ եւ բոլոր ընկերները որոնք զիս կը ճանչնան հեռուէն կամ մօտէն. կուրծքիս վրայ կը սեղմեմ բոլորդ. մա՛ք բարով:

Բարեկամք, ընկերդ, ամուսինդ

ՄԻՍԱԿ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ

ԷՋԵՐ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒԻՋԱ ԱՍԱՆԵԱՆԷ

(Հետեւեալը ձեռագիր հատուած մըն է Տիկին Լուիզա Ասանեանի մէկ սեւագրուած ստուար զործէն զոր Գերմանացիք՝ զինքը ձերբակալած ատեն՝ առած տարած ու փճացուցած են).—

Դուն գիտես որ մի օր պիտի դայ, եւ հեռու չէ այդ օրը, երբ բոլոր գերի ժողովուրդները, զգուած իրենց շահագործումից, իրենց լուծից, պէտք է խոյանան... հաւաւոր մի խոյանք պիտի լինի այդ՝ կարմիր բոջները պէտք է ծածանին նրանց վրայ եւ դաշտերը պէտք է թնդան գէնքերի շալիւնից: Գո՛ր՛ւ ընդդէմ Բռնակալութեան՝ Արեւելքից Արեւմուտք:

Ես այդ ճանապարհի դաշտի վրայ է որ ուզում եմ մեռնել:

Թող սրտիս տաք արիւնը այդտեղ հոսի, եւ իմ դիակի վրայով, դիակս կոխոտելով թող անցնեն շարքերը մեր քրոնաթաթախ, ճրացայտ աչքերով, դէպ ի յաղթանակ:

Իսկ երբ մի օր դայ, գնդակահարուած հերոսների հասարակաց գերեզմաններից ոսկորները հանելու եւ մի հաւաքելու օրը, եւ երբ յաղթութեան կանչերի եւ թնդացող երգերի տակ առնուի ազատութեան յաղթանակը եւ յիշատակը նրանց որ մեռան, եւ խառնուած կը լինեմ նրանց: